СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 92. Джерзі Сиїі, Н. Дж., субота, 22-го квітня 1939. — No. 92. Jersey City, N. J., Saturday, April 22, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВНУТРІШНІ КЛОПОТИ І ЗАГРАНИЧНА ПОЛІТИКА АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Републиканський сенатор Тефт з Огайо, якого дехто вважає найбутнім кондидатом на президента з боку Републиканської Партії, виголосив промову, в якій закинув президентові Рузвелтові, що він навмисно викликує стільки галасу про міжнародне положення та заграничну політику, щоб відвернути ті невдачі, які зазнає його політика внутрі краю. Впродовж останніх трьох місяців, говорив сенатор, чогось мало, або й зовсім не чути про економічну політику „нового розділу", а кожний член кабінету, чи це входить в обсяг його праці чи ні, говорить багато про положення за границею, та провокує чужі краї. „Одно є цілковито певним", говорив Тефт, „що таврування диктаторів, чи вихвалювання демократій не може поліпшити положення людей цього краю, та збільшити їх доходи навіть на один цент". Далі Тефт вказував, що нині, по таких страшних державних видатках і задовженнях, далі є коло 12 міліонів людей без роботи.

„ЧИСТКА" ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

ВАШИНГТОН. — Демократичні консервативні сенатори і конґресмени є тої думки, що промова Рузвелта до молодих демократів, в якій він закликав тих, що не годяться з теперішним проводом Демократичної Партії, виступити з неї, означає, що Рузвелт підготовляє чергову „чистку" з консервативних елементів. Зробивши „чиску", він в той спосіб підготовує собі ґрунт до нової номінації на президента, говорили вони. Сенатор Джордж заявив, що його ніхто не усуне за його консервативні погляди з Демократичної Партії, бо він був у ній скорше, ніж ті, що хотілиб його тепер звідтам усунути.

КОМАНДАНТ АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ ПРОТИ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — На банкеті Американського Леґіону, його головний командант Стівен Чедвик, заявив, що Америка не повинна ніяк втручатися до европейської війни, а повинна пильнувати своїх справ, та усувати безробіття. Найкращою прислугою для чужих демократій буде це, коли Америка покаже, що демократія справно працює вдома, говорив Чедвик.

ЧОЛОВІ АМЕРИКАНЦІ ПРОТИ ВІЙНИ.

ВАШИНҐТОН. — На конґресі Дочок Американської Революції бесідники висловлювались проти участи Америки в якій небудь чужій війні. Сенатор Каравей говорив, що треба зброїтись для самооборони, а не для нападу. Конґресменка Едіт Роджерс говорила, що Америка не повинна втручатись в ніяку чужу війну, на це тільки, щоб „врятувати імперії для тих, що шукають за імперіями". Вона говорила, що, як члениця конґресового комітету заграничних справ, старалась якслід простудіювати заграничне положення і прийшла до висновку, що Америка цілком не зобовязана супроти „так званих европейських демократій". Далі вона ствердживала факт, що в Америці працюють з великою напругою чужі круги, щоб викликати военну гарячку й загнати Америку у війну. А цього непотрібно, бо нині так стоять справи, що навіть зединені ворожі сили Европи не годні нічого заподіяти Америці, говорила вона.

СТУДЕНТИ ПРОТИ ВІЙНИ.

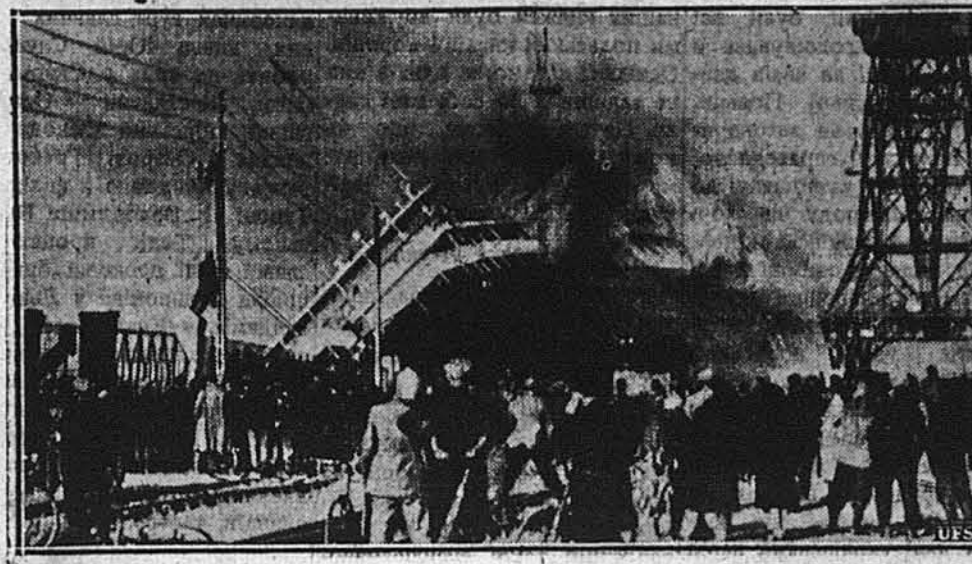
НЮ ГЕЙВЕН. — Студенти Єйльського университету величезною більшістю голосів, бо 137 проти 615, висказались рішуче проти участи Америки в европейській війні.

НОРТ МЕНЧЕСТЕР (Індіяна). — Студенти Менчестерського каледжу не лиш, що вцілости висказались проти війни, але влаштували вулицями противоенну маніфестацію, в якій представляли страхіття війни. Ця маніфестація була так реалістична, що жінки на вулиці плакали. Деякі із них думали, що війна вже вибухла.

НЮ ЙОРК. — Коло 10,000 студентів нюйорських університетів, а також коло 100,000 довколичних, мали свої наради над питанням участи Америки у війні. Всі вони виразно заявлялись проти війни. Половина з них прирікала цілковито бойкотувати війну. Інша задоволилась зазначенням свого становища.

МІЛІКЕН ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

НЮ ЙОРК. — Відомий американський учений, Мілікен, що має за свої природничі науки нагороду Нобля, виголосив на банкеті промову, в якій сказав, що чергова війна принесе кінець цивілізації. Колиж війни не буде, то ми є на порозі „золотої доби", говорив він.

ЗАГАДОЧНИЙ ПОЖАР КОРАБЛЯ
(Радіова фотографія.)

У французькому порті Ле Гавр погорів великий французький корабель „Париж". З покладу ще добувається полумя. Французька поліція винує чужинців.

НОВА ЛАТИНСЬКА ПАРОХІЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ЄПАРХІЇ.

Від 1. березня відчинили в Заруддї, пов. Зборів, нову парохію латинського обряду. До тієї парохії належать такі місцевости: Пробіжна, Озерянка, Лавриківці, Плісняни, Травотлоки, Урлів і Заруддя зі Зарудкою.

ЗАСУДИЛИ СВЯЩЕНИКА.

„ІКЦ" з 24. березня повідомляє: Перед окружним судом у Самборі станув о. Теофіль Гурко, гр.-кат. завідатель з Бутлі, турчанського повіту, обвинувачений зі св. 154. зак. 2. к. к. у прилюдному накликуванні до злочину та зі ст. 170. к. к. у поширюванні фальшивих вісток, що можуть викликати прилюдний неспокій. У звязку зі святом 950-ліття хрещення України відбулося в церкві у Виннику торжественне богослуження, підчас якого о. Гурко виголосив проповідь до кількох тисяч осіб. Ця проповідь мала мати політичний характер і в незвичайно гострому її змісті прокуратура добачила злочин та наказала арештувати о. Гурка. Суд під проводом о. с. Хшонщевского засудив о. Гурка на 2 роки безоглядної вязниці та відмовився випустити засудженого на вільну стопу.

НЕ ДАЮТЬ ДОЗВОЛУ НА УКРАЇНСЬКІ ІМПРЕЗИ В ТУРЧАНЩИНІ.

Від осени турчанське староство не дає українським установам дозволів на якінебудь імпрези, хоч би навіть зовсім звичайні аматорські вистави. Не дозволило воно також на висвітлення фільми „До добра і краси", хоч турчанське кіно висвітлює кілька разів тижнево ріжні фільми та відбуваються без перешкод польські та жидівські вистави.

ГОЛОД У СССР.

Катастрофа голоду навістила найбільш урожайні области СССР, як лівобережну Україну, надволжанську округу, північний Кавказ і західній Сибір. Селяни зїли бульбу, призначену до садження. Катастрофальні посухи, постійні експерименти, нездібність достосувати хліборобську продукцію до ріллі, бюрократичний совєтський апарат, все те доводить до голоду кожного передновку.

ПРИПИНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ У ВОСКРЕСІВЦЯХ.

Коломийське повітове староство припинило діяльність всіх українських товариств у Воскресівцях, значить чит. Просвіти, кружок РШ, Сільського Господаря, Союзу Українок, чит. Скали та Каменярів. Причиною припинення українських товариств було те, що як подає польська преса, солтис вивісив на громадськім будинку державний прапор, одначе той прапор хтось скинув. Поліційне слідство ніби виявило, що прапор скинули тамошні націоналісти.

ДО 1945-ГО РОКУ НЕ МОЖНА БУДЕ НОСТРИФІКУВАТИ У ПОЛЬЩІ МЕДИЧНИХ СТУДІЙ

Абсольвенти медицини закордонних університетів роблять заходи, щоби знову відкрити нострифікацію. В цій справі внесено відповідні меморіяли до рад лікарських виділів усіх університетів. Але всі ці заходи залишилися без успіху. До 1945-го року справа допущення нових нострифікантів пересуджена і ради виділів не думають устійнити нових контінґентів до того часу.

ЗБЛИЖУЮТЬ БІЛОРУСЬКИЙ ПРАВОПИС ДО РОСІЙСЬКОГО.

Білоруська Академія Наук виступила з проєктом уодностійнення білоруського правопису з російським. Згідно з цим мають усунути ріжниці, які впадають в очі у правописі білоруських слів. Напр. по білоруськи пишуть згідно з вимовою: „вуліца", „ґісторія", „траука" і т. д., а замісць того тепер заведуть: „уліца", „історія", „травка" і т. д. Цю реформу мотивують тим, що це „упростить" правопис, усуне низку непотрібних трудноців і зблизить білоруську мову до російської.

АРЕШТУВАННЯ ПРОСВІТНЬОГО ОРГАНІЗАТОРА.

Поліція перевела основну ревізію (третю з черги в цьому році) в мешканні освітнього інструктора при філії „Просвіти" в Турці, Андрія Горечка. По ревізії його арештували та примістили в судових арештах у Турці, відки перевезли до арештів Окружного Суду в Самборі.

ПІД ЗАМІТОМ „РУЩЕНЯ НАЗВІСК".

В останніх днях доручено кільком священикам у Турчанщині акт обвинувачення за провини з арт. 287 к. к. („рущене назвіск"), поповнені в той спосіб, що в метрикальних книгах вписували родові прізвища Шуміньскі, Тиміньскі і т. п. як Шумінський, Тимінський і т. д. Акт обвинувачення дістали між іншими: о. Юрій Гнатишак з Дидьової, о. Омелян Гомза з Багного й о. Михайло Конюшко з Розлуча.

СТРАХ ПРИЧИНОЮ ХВОРІБ.

Всякі є причини хворіб та слабостей, та найбільше людей хворує через страх. Не робить ріжниці, чого ви боїтеся: чи того, що можете збанкротувати, чи того, що вам здається, що маєте рака в шлунку, — всякий страх ослабить вас.

Страх витворює в тілі такий настрій, що одні частини тіла наче обезвладнені параличем, а інші надмірно працюють. Значить: страх позбавляє тіло рівноваги, а коли в тілі бракує рівноваги, то легко заразитися або знемічніти. Страх передовсім ослаблює тіло. А ослаблене тіло легко захворовує. Тож не піддавайтеся свому найбільшому ворогові, тобто страхові, бо страх завжди може вам пошкодити. А коли будете відважні — то відвага напевно вам скрізь поможе. Відвагою і світ здобуваємо — і відважних любить світ.

ЗАХВОРОВУЄМО ЧЕРЕЗ БРАК ЕЛЄКТРИКИ.

Тіло людське збудоване з міліярдів живих клітинок. А кожна клітинка — не тільки жива, але й безупинно виробляє тілесну електрику, яку ми з привички волієм тільки енергією тіла називати. І коли людина здорова, то всі її клітинки правильно працюють та виробляють тілесну електрику. А можна й так сказати: коли кожна клітинка в тілі правильно виробляє тілесну електрику, то людина здорова.

Та коли людина дуже довго працює без відпочинку, коли довго не спить, або коли розгульно живе, то засіб її тілесної електрики обнизиться, і тоді вона ослабне та може легко заразитися. Нервовість також є ознакою того, що людина не має подостатком тілесної електрики.

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В НЕВОЛІ

ЛЬВІВ. — Впадає в очі, коли переглядати українські ґазети, що там мало новинок про українські справи, а про Карпатську Україну таки нема ніяких. Чому це так, можна вичитати зі статті, поміщеної у великодному часопису „Новий Час" п. н. „Важка роля преси". Автор стверджує, що українська преса добре знає, на що є цікаві українські читачі й чого вони вимагають від своєї преси. Та треба знати, що тепер урядує польський пресовий закон! А поприте, коли нема змоги інформувати українців про українські справи, то тут заважує слово того, в чиїм інтересі лежить, щоб український нарід не знав, що діється у світі. Тому, кінчить автор, хай українська читаюча публика не ремствує на українську пресу, бо вона знає свою ролю, а коли її не виконує, то тут не її вина. А чия? Чейже не тяжко догадатись.

УКРАЇНЦІ ВЖЕ ТВОРЯТЬ ЛЕҐЕНДУ".

ЛЬВІВ. — Так пише „Век Нови" про політичні настрої українців після упадку Карпатської України. Польська ґазета твердить, що українці живуть тепер звідомленнями про партизанські бої Січовиків в Карпатській Україні: „В Карпатській Україні повстає в цій хвилині нова леґенда в історії української збройної боротьби і годі цьому дивуватися, що принайменше цей момент пробується винести з поразки". Ґазета стверджує, що хоч опір Січовиків безнадійний, але „тактику вибрано влучно"!

ТІЛЬКИ НЕ НА ПОЛЬСЬКОМУ...

ЛЬВІВ. — „Век Нови" пише, що хоч українці розчарувались на Німеччині, то на його думку, як тільки німецька тактика висуне якийсь український атут, сьогоднішній досвід буде перекреслений і забутий. З одного боку, пише ґазета, українці кидають фрази „на власні сили", а з другого слідкують за подорожами о. Волошина, який стрінувшись з камяною байдужністю Німеччини, здається шукає опертя по боці її західніх противників. Іншими словами, зачинається гра на двох фортепіянах: німецькому і протинімецькому, але не на польському. До цього „Новий Час" додає такий коментар: Хто привик сам грати на двох фортепіянах, а „Век" у тому майстер, той і в другого хоче бачити те саме мистецтво.

ЗАБОРОНА ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ СВЯТ.

ЧЕРНІВЦІ. — В цілій Буковині й Бесарабії румунська влада не дає дозволу на святкування 125-ліття уродин Тараса Шевченка.

ДО ІСТОРІЇ ЗАГАРБАННЯ К. У.

ПАРИЖ. — Іван Будз, у своїм дописі до часопису „Українське Слово", подає про прибуття през. д-ра Волошина до Югославії. При цій нагоді стверджує таке: Довідався я, що ще перед півтора місяцем мадярський премієр Імреді сондував через єпископа д-ра Нярадія терен, чи не моглаб Карпатська Україна прилучитися до Мадярщини добровільно, і на цей випадок він приобіцяв найповнішу політичну і культурну автономію. Німеччина висловилася тоді неприхильно про це, а тепер зрадила. Це заявив през. Волошин німецькому консулеві Гофманові, коли цей 15. березня в 7. год. вечером приніс депешу з Берліна, в якій відреклися опіки над Карпатською Україною та бажали, щоб не ставити спротиву мадярам.

ІНТЕРВЮ Д-РА ВОЛОШИНА У ЗАГРЕБІ.

ПАРИЖ. — „Українське Слово" передає інтервю през. д-ра А. Волошина з редакором загребського щоденника „Грватска Стража". З нього подаємо ось що:

„...бурхливі дні проходили ось так: Мадярський премієр написав до мене листа за посередництвом єпископа Стойки, в якому домагався від мене, щоб я передав мадярам владу в Карпатській Україні. Я відповів коротко, що влади рішуче не віддам нікому, одначе годжуся на переговори. Це самозрозуміле, що я був готов переговорювати, бо вже тоді німецькі ввійська ввійшли були до Чехії, а Словаччина проголосила свою незалежність. Також само ми опинилися в неясному політичному становищі, що було дуже тяжким. В Будапешті є професор університету д-р Йосиф Ілліш, якого дідо був українцем-священиком. 15. березня написав я до того професора листа, якого оригінальний концепт маю при собі. В цьому листі заявляю Ілешові, що Карпатська Україна, як і, Словаччина, проголосила свою незалежність. Як незалежна держава вона має право звернутися до сусідньої мадярської держави в справі переговорів задля признання влади Карпатської України та її сойму, який недавно вибрали. Коли Мадярщина признає ці умовини, то переговори можуть начатися негайно. У звязку з тим виїхали до Будапешту наші делеґати: д-р Юлій Брящайко, наш міністер фінансів і д-р Микола Долинай, міністер здоровля. Мадярська влада коротко відповіла, що почата военна акція не може припинитися, та що треба насамперед перевести окупацію.

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади нале ıть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

"ПОЛІТИЧНА ПЕРЕДБАЧЛИВІСТЬ"

Про цю справу заговорив на сторінках львівського „Нового Часу" гумористичний фейлетоніст, відомий під іменем — Федь Триндик. Навязуючи до останніх міжнародніх подій, він підкреслює, що в останніх тижнях ріжні специ від політики починаються тим, що самі цитують те, що вони сказали чи написали тому пів року чи рік, коли передбачували все те, що сталося з Судетами, Гітлером, Мусолінієм, Чехословаччиною, Карпатської Україною і т. п. Федь Триндик тепер має жаль до редактора, що відкинув йому свого часу те, що він „передбачував" у політиці, й не помістив цього у ґазеті, та ще сказав йому: „Федю знай своє ремесло. . ." А яка шкода! От тепер міг би Федь себе самого зацитувати і „як би тепер виглядав", коли булоб видно як на долоні, що все сталося так, як він заповів. А так, редактор відкинув, і нема чим Федеві похвалитись. . .

Ось такого фейлетоніста бракує нам в Америці. Можеб ми тоді трохи відітхнули і в жартобливому тоні краще пізнали і відчули те, що діється довкруги нас. Вправді тяжко тепер на сміх. І тяжко жартувати. Але Федь Триндик таки стає в пригоді, коли нема змоги чи не стає охоти до серіозної розправи з тими мудрагелями, що тепер підходять до нашого народу (на вічах і „лекціях", чи в пресі) з таким своїм політичним міркуванням, яке нічого не вияснює, а тільки в підступний спосіб хоче витворити серед нас хаос. Звідси беруться тепер ріжні „масові" віча, битком набиті галі, розентузіязмовані маси, що на цілих 100% годяться з промовцями (себто з політичними хаотиками), а з яких дійсний вислід, як читаємо в ґазетах, такий, що нема зібраних навіть 100 долярів з тої цілої маси і з того цілого ентузіязму. Піде отже „ентузіязм" на покриття коштів бесідника чи бесідників, галі, летючок і т. п., а для тих, що потерпіли в боротьбі за Карпатську Україну, очевидно остане дуже мало, або й ніщо. Бож яка користь народній справі з такого „масового" і „розентузіязмованого" віча, що годиться на 100% з бесідниками (як ті бесідники кажуть), коли з нього нема помочі для справжніх борців, для тих, що справді терплять за Україну. Сатисфакцію мають хиба хаотики: виговорилися і „всипали" тим, що не „передбачували", що вони знали. А всьо інше для них — „ерунда". Аби чехів оборонили, Бенеша виправдали, а свою революційну акцію і свою українську іміґрацію вилаяти „гітлерівською", то більше й не треба. А як Каїнову роботу виконають в однім місці, то жура хиба за те, дебто влаштувати друге віче. А спішитись треба, бо загал готов пізнатись на „фарбованих лисах", а то ще й Америка готова не піти до війни, так нащож тоді „передбачення", нащо здалося донощицтво й бенешівство?

Ось так використовує наше „міжнародне гайвороння" американську свободу слова і руху. Ось таку дає поміч Рідному Краєві! Час нашому загалові це знати!

Велика традиція українського народу

(З промови професора Богдана Лепкого, виголошеної в польському сенаті в Варшаві).

Відомий український письменник Богдан Лепкий, що є тепер сенатором, пробував у польському сенаті взяти в оборону гнетений Польщею український нарід і заговорити до польських сенаторів, себто до розуму, сумління і чести духових, політичних, військових і економічних провідників теперішньої Польщі. Не віримо, щоб його голос мав який успіх, так як завжди безуспішними були всі промови, які виголошувано в польськім соймі за часів давньої і теперішньої Польщі, коли хто пробував заговорити до польської справедливости чи моралі у відношенні до українського народу чи хочби тільки до української церкви. Та подаємо виімки з цеї промови для звичайної інформації. Проф. Лепкий хотів звернути увагу польським гробокопателям українства, що велика і славна **традиція** українського народу не дасть йому загинути. Тому даремними є труди тих ворогів українського народу, що вважають далі український нарід тільки за матеріял, що його можна кожному по своїм уподобанні свобідно формувати, що не доцінюють великих цінностей українського народу і його заслуг для культури і цивілізації. 2

Візантія і Рим. Спорідненя.

Сплавища рік Дніпра і Дністра були ареною, на якій зустрічалися дві цивілізаційні струї: Візантія і Рим, змагаючи до гармонійної синтези... Доказ цього — найстарші київські памятки архітектури, як собор св. Софії, або відкопані недавно фундаменти катедри князя Ярослава Осьмимисла у Крилосі. Мозаїки, ікони і фрески не лише на українській території, а також у Люблині, Сандомирі, а навіть Кракові, з Ягайлонської доби, найкраще свідчать про це, що український творчий дух, будучи безперечно під впливом Візантії і Риму, змагав до своєї власної форми, шукав свого власного духового стилю, свого власного способу вияву. Професор Лепкий цитує винятки зі „Слова про Ігорів Полк" і продовжує: у 12. столітті були, отже, як видно, живі відносини Киева з культурною Европою. Але ще небагато літ перед тим, бо вже у 10 столітті княгиня Ольга висилає послів до імператора Оттона з проханням прислати до неї римських подвижників, і святий Адальберт, що став опісля маґдебурським єпископом, подається з місією до Киева. Князь Ярослав Мудрий був споріднений з ріжними пануючими палатами Европи, а його донька Анна, дружина короля Генрика І. а мати Пилипа, була навіть якийсь час реґенткою Франції і на однім документі поклала свій підпис кирилецею „Анна Реґіна". Відносини Галича з Мадярщиною, Чехією і Польщею були ще більш оживлені. Майже 20 наших княжен були дружинами польських князів і королів. Оскільки відомо, ні одна з них не залишила по собі злої слави. Це все доказує, що не можна нас ставляти поза рами політичних рухів та ідей культурної Европи.

Література і штука.

Українська література княжої доби, що принесла знамениті хроніки, що дала перший писаний славянський кодекс, що принесла стільки безцінних памяток, хоч перебувала під візантійським впливом, не відмежовувалася від клясичних течій і ніколи не мала тенденцій такої ексклюзивности, як пізніша російська література. Толеранція у справах віри, свобода думки, свобода духової творчости — характеризують історію української культури, тому не без підстав каже проф. Брікнер, що „лише на півдні, цебто у теперішніх українців, повстало це все, що творить істоту старої Руси. Москва має виключно цю заслугу, що переховала твори півдня 11, 12 і 13 століття, а не власний мінімальний вклад. Подібно було і пізніше, в часах гуманізму і ренесансу; західньо-европейські культурні струї, як школа, друк, театр, література і мистецтво, плили через Чехію і Польщу на Україну і щойно від нас переходили у Москву, де не завжди приймали їх радо. Згадатиб тільки добу бароко. Ішло воно до нас двома дорогами — з Італії через Польщу (єзуїтський бароко) і з Італії через Крим. Ці дві мистецькі струї зливалися в Україні в одну синтезу, що давала у висліді прегарне **козацьке бароко,** яким до сьогодні захоплюються знавці мистецтва. Так само було з друком. Найстарші друки кирилицею зявилися у Кракові у 1491 р., а вже в 16 і 17 столітті українське друкарство осягає високий рівень розвитку. Навіть маленькі містечка, як приміром Стратин, мають свої друкарні і навіть фабрику паперу. У 1580 р. появився дійсно монументальний друкарський твір, преславна Острожська Біблія. Число видрукованих творів в зах. Україні в 1930 р. перейшло 6 тисяч позицій, що найкраще свідчить про українські змагання поспішати за поступом культури.

Шкільництво.

Далі обговорює сенатор Лепкий проблему шкільництва у історичному розвитку, згадуючи обширно княжу епоху. У 16 столітті українське шкільництво може похвалитися рідким явищем, опікою вельмож над вселюдною освітою. Григорій Ходкевич, гетьман литовський, закладає у 1560 р. друкарню в Заблудові. Курбський згромаджує у Миляновичах гурт славних вчених, князь Юрій Слуцький робить це саме у Слуцьку, а князь Костянтин Острожський, київський воєвода закладає в Острозі Греко-Славянську Академію з філіями у Турові і Володимирі Волинському. Тоді процвітають славні наші церковні братства, школа Ставропіґії у Львові й академія у Киеві довгі роки стають вогнищами науки і культури, що промінювала далеко і виховала багатьох преславних теольоґів - моралістів, полемістів, коментаторів, вчених, істориків, природознавців, театрольоґів.

Освіта, наука, мистецтво.

Важко не згадати, що підстави під пізнішу словянську фільольоґію поклали наші учені тої міри, що Арсен Малетій Смотрицький. За прикладом Киева в 1680 р. заложили школу у Чернигові, а опісля в Харкові, Переяславі і в Полтаві. В Харкові і Переяславі викладав славний фільософ Сковорода, а з Полтави вийшов батько відродженої української літератури Котляревський. Коли додати, що сини аристократії і козацької старшини виїзджали на студії до краківської академії і закордонних університетів, бо відомож, що лише на самім кеніґсберзькім університеті студіювало у 17 і 18 ст. — 100 українців, стане ясно, що справи освіти в Україні зле не виглядали. Тодішні чужинці-подорожники згадують у своїх спогадах, що в Україні навіть селянки уміють читати і писати. З українських шкіл, зокрема з лівобережної України, вийшли м. ін. Полоцький, Яворський, Прокопович, св. Дмитро Ростовський і багатьох - багатьох інших. Несли вони з Киева культуру Европи до Москви і Петрограду. З України походили і в Україні студіювали найбільші російські архітекти 18 і початку 19 ст., найславніші різьбарі. Козловський і Мартос, великі малярі. Левицький, Лосенко, Бориковський та всесвітньої слави музики. Березовський, Бортнянський і Ведель. Образи Левицького майже не були відомі, бо прикрашували приватні царські апартаменти. Щойно тепер появилися їхні репродукції, і світ був здивований їхньою красою. Композиції й опери українських музиків виставляли навіть в Італії. Їхні твори, повні південного тепла, глибоко пройняті любовю життя, намаганням до синтези, тугою до волі — це вираз творчости українського духа, далекого від холоду і безбарвности півночі. І в новіших часах збагачувала Україна московську культуру такими постаттями, як несмертельний Гоголь, як Короленко, як малярі Рєпін і Маковський, не кажучи вже про учених, яким на імя — леґіон. Але і в західній Европі віддячувалася Україна, як могла, за знання, яке від неї черпала. Були українці-русини професорами, а навіть ректорами, Ягайлонської Академії. Славний хемік д-р Горбачевський був. ректором чеського університету у Празі, окуліст Борискевич у Ґрацу, Драгоманів у Софії, електроник і винахідник Пулюй викладав на політехніці у Празі і багатьох-багатьох інших. Не мали вони власних варстатів праці, шукали їх за межами власного краю, а їхній нарід, перебуваючи у жахливих умовинах, створив власну відроджену літературу, музику, малярство створив Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, Академію Наук і Академію Мистецтва у Киеві, та Музичний Інститут ім. Лисенка у Львові. Немає часу, щоб з сенатської трибуни обговорити бодай у загальних рисах мартирольоґію українського творчого духа та його осягів в освіті і культурі. Кожна людина обєктивно признає, що українці — не маловартісний нарід.

Українське лицарство.

Також заслуги українського меча велитенські. Українське лицарство оборонювало европейську культуру і цивілізацію перед наступами азійських орд. У цій обороні понесло воно великі втрати над Калкою в 1226 р., ослабило монгольський удар розпучливою обороною Киева в 1240 р. І колиб не ця оборна, хто зна, як виглядала би сьогодні татарсько — турецька кольонізація в Европі. Були наші дружини разом з литовцями також і під Ґрунвальдом. Так були. Під Смоленськом, Кірхгольмом, на полях Цецори, Хотина і багатьох інших. Підкреслюють це обєктивно самі польські воєнні історики. Князь Костянтин Острожський боровся у 63 переможних битвах, Виговський розбив Москву під Конотопом, а про чин Конашевича Саґайдачного пише польський історик Кормзон, що була це найбільша заслуга, яку принесла Козаччина не лише Польщі, але й християнській Европі і цивілізації Заходу. Колиб союз Карла XII. Станислава Ліщинського і Мазепи міг був удержатися, колиб не траґедія Полтави, то Польща й Україна не переживали би траґедії неволі, а історія пішла би була іншими шляхами. Не згадуватиму про новітні часи, щоб не сказали, що забагато говорю про „домомеа". Одначе не можу не згадати, що у 1919 р. Українська Галицька Армія пішла на Київ і там поклала великі жертви не тільки на вівтарі своєї батьківщини, але самої волі.

„Не можу собі відмовити тої сатисфакції, щоб не навести 2-х винятків: одного з наукової праці, а другого з денних наказів. Ґенерал Кутшеба стверджує, що українське військо билося взірцево чи то на території рідної України, чи під Замостям, чи побіч польського війська, чи самостійно українська армія добровільно виконувала свої обовязки. В наказі з 18. жовтня 1920 р. писав маршал Пілсудський: „Наша армія памятає кріваві бої, в яких брали участь витривало так в днях перемоги, як і в годинах досвідів українські війська. Кров, що її пролили закладний камінь взаїмного порозуміння обох народів. Тепер, по двох роках тяжкої боротьби з варварським наїзником, прощаю прекрасні війська Української Народньої Республики і стверджую, що в найтяжчих хвилинах серед нерівної боротьби несли вони високо свій прапор з гаслом: „За нашу і вашу волю". Так відповідаю на моє питання, продовжує сен. Лепкий.

За европейську культуру і християнську цивілізацію.

Друга відповідь має інший характер, значно ширший обсяг. Випливає вона з т. зв. духа часу, а цей дух часу, це ніщо інше, як офензива, офензива матеріялістів проти божеської істоти у всесвіті у душі людини. Переживаємо новий етап тої війни, якої перспективи можна продовжувати аж до Демокрита. Переживаємо новий етап боротьби двох світоглядів, що має свою історію. Але нова фаза тої боротьби значно гірша, ніж було колись. Звеличники матеріялізму не перебирають у засобах. Воюють навіть, як це можна сьогодні сказати, при помочі заразливих бактерій, що вникають у кожну клітину суспільних орґанізмів, розкладають їх і нищать. Христова церква ставала завжди у цій боротьбі по стороні духа. Св. Тома з Аквіну так глибоко вглядав, як говорить Дарія Віконська в своїй „Апольоґії Духа", так глибоко вникав в поодинокі життєві явища, що його спостереження про фундаментальні правди життя ділають так, якби їх писав ґеніяльний сучасний дослідник-мислитель, а не фільософ зперед сімох століть. Також і численні недуховні, світські фільософи і вчені підкреслюють психічні первні життєвих явищ, стверджуючи одуховленність цілої природи. Здавалось би отже, що можна бути спокійним за маєстат духа, якого хочуть нас позбавити приклонники матеріялістичного світогляду, однаке **так не є.** Власне цей ворог підходить до нас усіма дорогами й стежками. Називають це боротьбою з капіталістичним ладом, а на ділі є це боротьба з европейською культурою і християнською цивілізацією. Не „екс орієнте люкс", але „тенебре тенебрарум" натяґають на нас звідусіль і прикривають обрій". Навязуючи до жалів польських сенаторів на здичінні частини молоді, професор Лепкий висловлює погляд, що у великій мірі вину тих явищ треба покласти на духа часу. Наддніпрянська Україна 18. ст. мусіла ставити чоло монголам і у 20 ст. боролася з новою інвазією варварства. Не було дотепер і хіба вже не знайдеться таке перо, що описало би велитенські жертви України. — Як людина, вихована на Христових засадах і в гуманістичній традиції, бо можна ці речі погодити з собою — заявляє сенатор — вірою в перемогу духа, в перемогу ідеалів Христа, вірю, що запанує любов ближнього і правда на світі. Але — казав — нехай мені буде вільно вірити також, що наше **завтра** буде краще від нині. Як виглядає це „нині" — говорили в соймі і на комісіях.

За рідну мову.

Наприкінці промови професор Лепкий порушує справу матірної мови. Обмежувати матірну мову не корисно ані для краю, ані для держави. Свідомий громадянин, що кохає свою землю, віру і мову та свою культуру — це найцінніший скарб не лише народу, але і держави. А найбільшим нещастям, як недавно сказав віцепремієр Квятковський, є громадянин безсильний, з психічним комплексом нижчости, громадянин в дефензиві до всього, що бачить кругом себе. Великого нещастя, яким є анальфабетизм у державі, можна позбутися найлекше власне наукою рідної мови. Коли дитина мусить розпочати науку в чужій мові, тоді й дитину і вчителя ставляємо перед неможливим до виконання умовинами. М. ін. міжнародній Педаґоґічний Конґрес, що відбувся 10 років тому в Люксенбурґу, сказав виразно, що рідна мова є одинока, якою дитина повинна починати науку. Цю думку розвинув у фільософії ніхто інший, як польський фільософ Трентовський, а також професор Кот у своїй знаменитій „Історії виховання". Думаю, закінчив свою промову сен. Лепкий, що українські парляментаристи, обороняючи права своєї мови у шкільництві усіх ступенів, обороняють справу не лише добру, але й згідну з заповідями Божими.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина друга.

(59)

— Їдь з Богом, Кудеяре, — сказав Окул — і на нас не забувай. А ми тобі в угоду не убємо купця.

— А тільки дрібку підсмалимо його вогником, — сказав один опришок.

Кудеяр скоренько поїхав своєю дорогою і коли виїхав на гору, почув жалібні зойки купця і монаха та голосний сміх розправляючихся з ними опришків.

Переїхавши ще 10 верст, Кудеяр зняв вюки зодного коня, викопав в лісі яму і закопав там велику частину дарунків ханських, золоті і срібні річи, заложив яму дерням та зробив знак на дереві, відміривши десять кроків від закопаного скарбу. Відтак пустив коня самопас, а сам з другим вючним конем поїхав дальше та за пять верст прибув до Білева.

Станувши в заїзднім домі, удався Кудеяр до намісника та приніс йому в дарі золотом вишитий халат і срібний кубок. Намісник втішився, але почувши, що це за гість, дуже змішався, і запросивши Кудеяра усісти, сказав йому:

— За дари дякуємо. А що до тебе, Кудеяре, то прислана від царя-государя грамота і знай, що вона вислана не лише до мене самого а у всі українські городи. Читай!

Подав Кудеярові грамоту.

— Я не вмію читати! — сказав Кудеяр:

— То піддячий прочитає.

Прикликали піддячого, а цей прочитав:

„И буде Юрій Кудеяр прибудеть к тебі в город і тебі-б его, Юрія ни часу не мешкав, отправить, к нам, великому государю, в Александровскую слободу, на спіх с провожатими, дав ему провожатих человік десять і больше. А ему, Кудеяру, с тіми провожатими їхать к нам, никуда не заїзджая і не оставливаясь нигді, а приїхав в нашу Александровскую слободу, явиться к нашему ближному человіку, князю Аеонькі Вяземському"...

— Чуєш, — сказав намісник — сідай на коня і їдь.

Кудеяр зачав було випитувати про свою жінку, але намісник виминав, сказавши, що нічого про це не знає, бо сам недавно приїхав.

Кудеяр повідомив, що розбишаки напали на нього і забрали йому вючного коня враз з найціннішими дарунками ханськими.

— Жаль мені тебе, — сказав намісник — пішлю службу, щоби полапали тих опришків, а до старости велю написати, щоби вислав уїздних людей на облаву; а скоро опришків зловлять і знайдуться у них твої маєтки, то сейчас будуть вони тобі звернені. А тепер їдь до царя з конем.

IV.

Александрівська слобода.

Нераз лучалося в історії, що незамітні оселі скоро перемінювалися в багатолюдні міста з багатою торговлею. Те саме сталося і з Александрівською слободою. Вже давно існувала вона яко двірська слобода, коли нараз цар Іван, виобразивши собі, що в Москві гніздо злочинників і заговірників, перемінив її в царську столицю. Царські любимці раді-нераді будували собі там двори і деревляні доми: нігде для приподобання цареві не розведено на Руси стільки штучної різьби по вікнах, ґзимсах і стовпах. Одна вулиця цеї слободи, ведуча від ринку до двора, прибрала такий святочний вигляд, якого не мала ніяка вулиця старої Москви, бо тут все було нове і не вспіло ще замаратися. Вулиця була вимощена перерізаними колодами, уложеними рівною стороною на верх; цей хідник не вспів ще підогнити і не громзив ще ногам людей і коней, як це бувало по всіх містах московської держави.

(Далі буде).

• З ДНЯ •

НЕВЛОВИМА ІСТИНА.

Істину так само тяжко зловити, як поцілити кулею якийсь предмет занурений у воді. Вода заломлює проміння й оптично пересуває положення предмету. А хто хотів би прямим вистрілом попасти на предмет, переконається, що це не можливо. Куля все зариється десь з боку.

Й шлях до істини не прямий. Він заломлюється у нашій душі, в наших особистих поглядах, пересудах, упередженнях.

Нераз люди завзято поборюють диктаторство й деспотизм у інших, хоч лиш, що відсвідомо вони відчувають, що вони самі деспоти. І навпаки, нераз виславлюють диктаторів, бо самі відчувають, що у них анархія. Свої власні недомагання вони приписують цілій суспільности й через ті недомагання організують цілі хрестоносні походи. Нераз самолюби переконують себе, що кожний їх рух має ідеалістичний підклад; а справжні ідеалісти на кожнім кроці підозрівають себе у себелюбстві; і т. д.

Ніхто ще себе не підняв догори, за вуха від чобіт, каже народня пословиця. А св. Августин говорив, що ніхто не зрозуміє таких речей, які заздалегідь не були вложені в його душу.

Серед таких обставин „слово", „навчання", набирають дуже зглядної вартости. Та всетаки хто з науковою докладністю візьме під увагу всі оптичні заломання, то таки остаточно даний предмет у воді поцілить. А також, хто візьме під увагу всі духові, субєктивні перепони, то таки до істини може дібратись.

ДО ПЕКУЧОЇ СПРАВИ.

Не хочеться інколи вічно повертати до „політики", до суспільних справ, до наших національних трагедій. Чи не кращеб писати про надходячу весну, про цвіти, зелень, гори, потоки? Про любов, якісь дивні пригоди? Так, краще. Колиж бо наші суспільні справи нас так печуть, так давлять, що здається, як довго не вирішена корисно наша національна справа, так довго не зазнати нам нашої особистої радости.

Тому щераз: до політики.

ЯСНІСТЬ ДУМОК.

Одному китайському фільософові приписують таку мудрість: „Хаотичне думання — хаотична мова; хаотична мова — хаотична суспільність".

Колись, в перших початках розвою людства, люди наперед хотіли щось сказати, а опісля шукали способів, якби своє хотіння передати иншому. И передавали вони при помочі знаків, чи звуків. Нині буває інакше. Нині люди часто говорять тому, щоб говорити. Не щоб передати иншому якісь свої окреслені, виразні думки, тільки просто, щоб говорити. Наперед пускається у рух язик, а опісля шукається для нього якихось в поспіху видобутих слів та думок. Зрозуміло, що серед таких обставин ті думки виходять хаотичні, незвязкі, а далі некорисні.

ЯСНІСТЬ НАПРЯМНИХ.

Коли звичайний чоловік любується спортом говорення, то в цьому остаточно нема великої шкоди. Але коли цим спортом любуються провідники — то це вже що інше. Бо хто, як хто, але провідник мусить виразно говорити. До нього пристухуються люди, вони чекають на його виразні інструкції. Чим виразніші ті інструкції, тим менше ризика, що загал не піде навмання.

Тому провідники мусять говорити виразно, не захоплюватися самим говоренням, не уживати пестрих, опірених слів, під якими не можна доглянути змісту. Також не повинні говорити загадочно, закрито, замазано, двозначно. Бо з таких їх вказівок нічого корисного не вийде.

Чи ви бачили блазнів у цирку, які на запит куди йти, обома руками показують в протилежні сторони? До таких блазнів подібні ті „провідники", які ніби хочуть кудись повести маси, але так промовляють до них",начеб можна було йти і сюди і туди.

НЕБЕЗПЕКА.

Та треба додати, що в нашій суспільності давати виразні провідні вказівки — небезпечно. Бо провідника часто уважають за якогось непомильного пророка. Колиж переконається, що він десь помилився, то так озлоблються, що зроблять йому кінець. Супроти цього досвідчені провідники таки не мають охоти виразно висказувати свою думку, як і що має статись. А не висказавши її, не можуть вказати масам куди йти. Бо „вести, значить передбачувати".

Через те повстає зачароване коло, в якім на даного провідника чигає ціла зграя шкалів, що винюхують кожне місце, яким можна булоб доказати чиюсь помильність і тим його здескредитувати. З другого боку витворюються цілі ряди „провідників", які на сліпих обережні, що не висказують виразно своїх думок, й через те не вказують масам виразного шляху куди йти.

ОДНО ТЯГНЕ ІНШЕ.

А такий стан потягає за собою ще одно нещастя: щоб конче доказати свою „непомильність" даний провідник вперто обстоює при своїм, навіть коли всі події доказують йому помилку. Краще до останку битись за свої переконання, до сміху, до абсурду, ніж признатись до помилки. Бо формальне признання це тавро, яке автоматично відсуджує дану особу від проводу.

І так повстає зачароване колесо: страх говорити ясно, щоб не помилитись; страх помилитись, бо за те тяжко карають. Провідник має бути непомильний; а що всі люди помильні, то щоб не здобути тавра непомильности, найкраще нічого виразно не говорити.

Те зачароване колесо треба розривати. Бо всякий успіх на світі залежить від ясности наперед задуманої справи.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ІМІҐРАНТ ДО ІМІҐРАНТА.

Гром. В. Морозович з Бронкс, Н. Й. надіслав нам оригінального листа, якого одержав гром. Петро Сененький з Бронко від українського іміґранта зі Стирії (давніше Австрія, тепер Німеччина). З нього читаємо таке:

„От недовго судилось нам втішатись самостійністю Карпатської України. Лютий ворог напосівся на неї, а Німеччина долею Карпатської України окупила собі приязнь монголів. Тут німецький загал твердить, що політичні обставини змусили Гітлера опустити Карпатську Україну, щоб підчинити собі мадярів та робити польсько-мадярський союз, а далі, щоб відвернути увагу Польщі та зменшити її чуйність. Мовляв, от Гітлер перестав інтересуватись українською проблемою. Та українська справа є далі актуальна.

„В кожнім разі тепер ми прийшли до висновку, що нема що числити на приятелів та здаватись на чужі сили. І хто знає, чи це не добре, що так сталось, що ця научка прийшла скорше, ніж малаб прийти пізніше. Можеб колись коштувало це ще більше жертв! А тоті жертви, що впали за Батьківщину, марно не пропадуть. Вони дадуть нам славне велике майбутнє! Вправді останні події є для кожного українця важким ударом, але памятаймо, що попри трагізмом знищення української державности на Закарпатті є в тому усьому такі великі позитиви, що не дають нам з того приводу попадати в одчай. От маленька, занедбана під багатьома оглядами, а між українськими землями упосліджена країна, потрапила усамостійнитись і повести акцію політично й військово так, що й для більших держав може бути прикладом. Населення Закарпаття відіграло у наших визвольних змаганнях підчас світової війни тільки незначну ролю і тому сам факт хоч короткої самостійности Закарпаття витворив державну свідомість у цілому населенні, а збройна боротьба стане в першу чергу основою виховання нової ґенерації Закарпаття. Це одно є вистарчальним, щоб за це ти сячі пролляли кров. Геройська боротьба на Закарпатті викликує признання і подив у цілому світі. Це є новий доказ, що українська нація не узнає ярма, а хоче і мусить заняти гідне місце між іншими вільними народами, а нація, що іде в ярмо добровільно, як от чехи, не гідна державного життя.

„Тут до нас наплило досить утікачів із Закарпаття, головно жінки і діти. Оповідають такі страхіття, що на саму згадку за це, стає волосся дубом. Ми їм допомагаємо чим можемо. Усюди потворили ми допомогові комітети. А як та у Вас в Америці?

Пересилаючи оригінал листа, гром. Морозович пише в листі до редакції від себе таке:

„Американські українці доказують своїми жертвами, як вони відчувають трагедію Карпатської України і як оцінюють її свідомість і геройство. Не дають жертв, чи жаліють їх тільки звиродні янничари".

ЗА ЩО КАРАЮТЬ?

Гром. Петро Боднар з Лейквуд, О. переслав нам оригінального листа зі Зборівщини, Галичина, з якого подаємо ось що: 2

„Відграється останній акт нашої історичної драми. Впали гордо сини Карпатської України. Не хочу справи пересуджувати і казати, що зрадив нас Гітлер, дозволяючи мадярським катам знущатись у варварський спосіб над безборонним народом. Та таки його поступовання не дається оправдати. Тому, що мадяри зачали загарбувати Карпатську Україну, зачалася у нас катівня. Виарештувано кілька тисяч української інтелігенції й засаджено її в тюрму. Порозвязували читальні кооперативи, спортові гуртки, а провідників посадили в тюрми.

„Нищиться все, що тільки носить знамя українства. Багато скінчило своє життя уже на — допитах! Чи може дійсно приходить кінець вселенній! Ні! Думаємо, що приходить кінець катам, страшний кінець, бо страшне є їхне насилля. Ось глянь, за що сидять на підставі „права". За те, що я став в обороні батьківської віри, що домагався для наших селян-українців землі при парцеляції, кажучи, що вони мають до цього право, бо це наша відвічна земля, засудили мене — на рік тюрми. Прокуратор казав, що я пропаґував український націоналізм і підбурював нарід проти держави!

„Знищили мене і матеріяльно, бо їх усіх опанував шал, щоб цілком знищити усіх українців. Та надіюся, що Европа ще більше зміниться і правда таки побідить зло".

ВЕЛИКДЕНЬ У ВЕЛИКОМУ РОЦІ

Тому стодвацятьпять літ у селі Моринцях на Україні лунала по майдані десь гагілка. Чув її певно і маленький Тарас. Не вибіг він сам на майдан, винесла його мати на руках дуже ще маленькою дитинкою, винесла як і інші мами. І ось дивилася дитинка вперше із своїми ровесниками на нарід, що вештався по майдані. Чула цей гамір, хоч і не розуміла того всього. Та в очах дитини сяла радість. Сміялися очі до всього, на чому лише зупинилися. Бож цього ще не бачили. Перший раз зустрілися з ним.

А може мати вийняла була дитині малесенькі ручки та підняла свого соколика вище, щоб гаразд усьому приглянувся. І може маленький Тарас плескав у дрібонькі долоні та собі жибонів свою гагілку, хоч і не словами, а дитячим голосочком, і вона мішалася з загальним гамором, з громадною гагілкою. І нікому, певно нікому, не прийшло тоді на думку, що сердешна Катерина держить на руках Генія України. Нікому не прийшло на думку, що ся дитина, малесенька дитинка, це велитень України, це вождь, якого Україна ще не мала, це Мойсей українського народу, що колись кликати буде:

„...Вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте..."

А може? Може і сталося було тоді щось, та ніхто про це не розказав. Може маленький Тарас, усміхаючися до мами, жибонів тоді до неї щось. Та вона дитячої мови не розуміла. Не розуміла душі Генія на світанку. А може з тієї душі ринув уже тоді леґіт на всю Україну наче мовив: Мамо! Я виросту та вдару в дзвони інші, голосніші! І понесеться гомін по всій Україні, і збудеться ввесь нарід і пірве кайдани...

Може пручався тоді малесенький Тарас незвичайно, а мати мовила до нього: „Ой, ой, мій сину! Чого ти сьогодні такий неспокійний? А маленький Тарас пручався ще дужче, мов рвався душею в цю далеку дорогу, що йому доля, як Генієві визначила.

І пішов він у цю доргу, що звук великодних дзвонів першого його Великодня вигаморив. Пішов. Далека дорога! Де Моринці, а де Новопетровськ! Наче довга мережана бинда стелиться в нашій уяві, мережана сльозами, важким зітханням нашого Генія.

Замучили нам кати тією далекою дорогою великого Генія, і рано, дуже рано спів його втих, убили кати нам сівача нашого і не кинув він ще зерен усіх...

І ось празнує ввесь український нарід знову Великдень у великому році. Нема вже його в живих! Лише вже тільки висока його могила біля Канева над Дніпром.

Дзвонять дзвони, хоч і не по всій українській землі, та здається кожному, в кого лиш українське серце, бється, що в ряди-годи чує в їхньому звуці і звук безсмертної кобзи нашого Тараса.

Наче встав він там із могили і торкає струни, а слово могутнє несеться:

„...Вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!"

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

О. К., Джолієт, Ілл. — Жертви з Джолієт, подані під назвищем „Кохан", походять від О. Кочана.

В. Г., Джерзі Сиґі, Н. Дж. — В звіті жертводавців на Карпатську Україну 4-го від. У. Н. С. додати: І. Процик $1.

Між приятельками.

— Мужчина, за котрого я вийшла заміж — мусить мати щонайменше два рази стільки літ, що я.

— Моя дорогенька, я думаю, що таких старих мужчин взагалі нема на світі...

ЗА МЕТРИКИ.

Завідателя парохії в Бруховичах о. Степана Воробця, звільненого окружним судом у Стрию на його виїздній сесії в Долині, засудив апеляційний суд у Львові на 6 місяців арешту з припиненням за вписи в метриках призвищ так, як вони звучали в українській мові.

НЕЗАЛЕЖНА ПРЕСА В НІМЕЧЧИНІ ЗАВМИРАЄ.

В Гамбурґу перестав виходити незвичайно почитний щоденник „Гамбурґер Нахріхтен", який істнував уже більше, як 150 літ і був колись органом першої Німеччини Бісмарка. Одночасно перестав теж виходити „Гамбурґер Нахріхтен ам Міттаґ" пополудневий часопис того самого видавництва.

ЩО КОНФІСКУЮТЬ?

Число 67. „Діла" піпало конфіскаті за телефонат з Праги (в цілости), за 6 рядків телефонату з Букарешту п. н. „180 розстріляних січовиків" та за одну новинку.

СПАДКОЄМЦІ ТОЛСТОГО ДІСТАЛИ 150 МІЛІОНІВ ЛЕЇВ.

Спадкоємці Льва Толстого дістали від румунського уряду 150 міліонів леїв відшкодування за вивласнені свого часу в користь держави величезні лісові добра в Басарабії, які були колись власністю славного письменника.

ВИСЕЛИЛИ.

Адміністраційна влада наказала інж. агрономові Дмитренкові, який працював у філії „Сільського Господаря" у Стрию покинути границі повіту найдалі до 21. квітня ц. р. Інж. Дмитренко не займався зовсім політичними справами і дбав лиш про хліборобське виховання сільської молоді Стрийщини.

РЕВІЗІЯ В ТАРНАВЦІ.

В селі Тарнавка коло Журавна мундурова поліція з Ляхович перевела нічну ревізію в мешканні інструктора Філії „Сільського Господаря" в Журавні п. Михайла Мудрого. Нічого не знайшла, за чим шукала — невідомо.

ВИЛИВ РІКИ ОГАЙО.

Вид з повітря на ріку Огайо коло міста Аврора, в стейті Андріяна.

Антін Чехов.

ПІМСТА

У пятницю перед запустами Олекса Козулин запросив усіх на блини.

— Ви не знаєте Кузилина? Може він для вас є нічим, зеро. Та для таких як ми, малих, він великий, могутній, розумний. Тому не забракло нікого з його, що так скажу підніжків. Прийшов і я з батьком.

А блини були знамениті! Ледви один замачаєш у маслі і візьмеш у рот, уже тобі другий сам до уст проситься. А були ще й усякі додатки, як сметана, свіжий кавяр, лосос, тертий сир... При цьому вин і усяких горівок скільки душа забажає. Після блинів далище зупу з осетра, а вкінці і куропатви зі сосом. Тому теж кожний так дав собі духа, що мій батько аж собі гузики розіпняв на животі. Та щоби не запримітили такого лібералізму, накрив живіт серветкою. А господар, користаючи з прав нашого начальника, якому чейже все вільно, розіпняв собі не лише камізольку, а навіть і сорочку.

По обіді всі, не встаючи від стола, за дозволом начальства, позакурювали собі цигара тай почалася гутірка. Себто ми слухали, а говорив лише д. Козулин. Гості щораз веселіші, царив гумор справді як у запусти. Начальник оповідав, як видно було, хотів осяяти своїм розумом. Не знаю, чи то був жарт, тямлю лише, що батько мене що хвилини штовхав і говорив пошепки: Та смійсяж! І я сміявся! Раз навіть я аж зайшовся від сміху, а це звернуло на мене загальну увагу.

— Добре, чудово шептав мені батько. — Гарний з тебе хлопець! Бачиш? Дивиться на тебе та сміється. Це добрий знак. Може дасть тобі посаду помічника референта.

— Так, так — говорив далі наш Козулин, а при цьому сопів і дмухав — тепер я тут собі блини заїдаю і кавяр мамою свіженький тай жіночку нічого... А вже дочки, то не лише такий, як ми, голодранець, але навіть князі та графи звертають на них увагу. Тай мешкання теж паньське... Ха, ха, ха...! Аякже! Тому теж ви не нарікайте, а ждіть кінця. Доля змінлива, тому все можливе. Ти, наприклад, тепер нічого не значиш, таке нічого, зеро, попросту сміття, а хто зна, може ще й ти колись свою долю за чуприну схопиш. Все можливе.

Тут Козулин замовк і головою похитує, а за хвилину говорить далі:

— А давніше, давніше... Мій Боже, хтож повірив би, що майже без чобіт і в латаних штанах, покірний, скромний... Бувало за карбованця мусів ти два тижні горувати. Тай то ще як платили! Нераз тобі зімнятий клаптик паперу в лице шпурнули. Кожний помітував тобою, доскулював, готов би обухом у лоб. Перший-ліпший в ніс тобі дмухав. Відносив бувало роботу начальникові, а тут у дверях собака. Шож, треба песика чемненько за лапку... Добрий день, пане песику — кажеш йому — прошу не гніватися, що я важуся туди переходити... А тут сокаба на тебе шкірить зуби: гр-гр-гр... Або тебе возний ліктем штовхне, а чи ввічливо: „Даруйте мені, пане Іване, бо я не маю сьогодні дрібних. Перепрошую. А найбільше витерпів я, найбільше мусів я натерпітися від тієї засушеної мумії, того крокодиля, що його тут бачите — від Курицина!

Тут вказав пальцем на маленького, згорбленого старенького чоловіка, що сидів поруч мого батька, що прижмурював утоплені очі та з очевидним примусом покурював цигаро. Бо він не був курець, одначе думав, що коли начальник почастує, то попросту булоб непристойно відмовити. Колиж тепер побачив зверений проти себе його палець, дуже збентежився та воворухнувся на кріслі.

— Немало я натерпів прикрощів з ласки цього янгола — говорить далі Козулин. — І то зараз із самого початку дістався під його руку. А був я ще тоді молокосос без значіння, тихий, скромний, тож привели за стіл посадили — а він давай по мені їздити! Що слово, то вістря ножа, що погляд, то куля в груди! О, тепер що іншого — тепер він попріренький, маленький черваччок, та треба було його давніше бачити! Справжній ідол! Клякайте народи! А довго так мною помітував, наче поштурковищем. Я мусів не лише писати, а й перш приготовляти йому та за тісточками бігати, навіть стару титку до театру відпроваджувати тай так у всьому вислугуватися мною. Ба, я навіть табаку став заживати, щоби приподобатися йому. Не зашкодить — думаю — коли все табакурка стоятиме коло мене для його вжитку. А що, Курицин? Пригадуєш собі? Раз, наприклад, прийшла до нього моя небіжка мама просити, щоби дозволив мені всього на два дни виїхати до тітки, бо там я мусів бути присутній при поділі майна. А цей як накинеться на неї, аж старенька розхорувалася з переляку та малощо смертю не переплатила того.

Тут Козулин обтер очі від сльоз та одним махом перехилив скляночку вина тай далі говорить:

— Задумав оженити мене з донечкою, та я, на щастя захорів і більше як пів року перележав у шпиталі. Так то бувало давніше! Таке було наше життя! А тепер? Фі, фі, тепер..., тепер наша взяла верх. Тепер він мою тітку по театрах водить, він мене табачкою частує, а навіть, дивіть, силує себе самого курити цигаро! Ха, ха, ха! Я тепер у його житті це зеренце перцю!... ага, перцю... Курицин!

Курицин зірвався і витягнувся наче струна.

— Прошу,

— заграй-но нам трагедію!

— Слухаю!

Курицин зараз вигнувся, нахмарився, підніс руку вгору, викривив уста та заревів сильним, дріжучим голосом:

— Гинь, невірна! Я жажду крови!

Ми аж клалися від сміху.

— Курицин! А тепер зідж мені цей шматок хліба з перцем.

Курицин наїджений вже по самі вуха, всеж посипав собі хліб перцем і заїдає серед загального сміху.

— Ріжно буває на світі — белькотав іще Козулин. — Сідай, Курицин! А як встанемо, то нам іще щось заспіваєш... Колись ти, а тепер я... Так, так, і померла старенька... Так...

Козулин устав і затонився.

— Так, померла — повідає.

— Та я мовчу, ні словечка... бо тоді ще я був такий маленький, такий собі звичайненький... та... ах, ви гнобителі! варвари!.. Та зате тепер я... Ха, ха, ха! Ах ти, ти!... Слухай, молокососе! До тебе тепер говорять...

Тут Козулин вказав пальцем на батька.

— Вганяй мені довкола стола та пій як півень!

Батько почервонів, а всеж миленько всміхається тай давай вганяти. А я за ним.

— Кукуріку! — заліяли ми оба й бігали чимраз скорше.

Коли я так бігав, думав я собі: Може мене також зробить помічником референта!

ЗАРУЧИНИ ФІЛЬМОВОГО АКТОРА

Доглас Фербенкс Мол., відомий фільмовий актор, та пані Г. Гонтингтон Гартфорд, з котрою він недавно заручився. Його наречена розвелася недавно зо своїм чоловіком, що є співласником відомих крамниць „Ей енд Пі".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Місячний мітинг Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудеться в неділю, 23. квітня, в год. 2. пополудні. Проситься всіх членів явитись на цей мітинг. Напоминається довгуючих членів, щоби сповнили свою залеглість, бо інакше можуть бути суспендовані, бо каса вичерпалася на хору запомогу і інші річи. Проситься дозорців хорих, щоби прибули на мітинг. — Уряд.

Жіночі літа.

— Скільки маєте літ? — питається одної жінки суддя.

— 31 літ і 72 місяців..

На невідповідному місці.

Курищмалюки стали битися на вулиці. Вкінці Курищмалюк каже:

— Чому, поправді, Ірко, бемося на вулиці? Навіщо маємо хату?

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 15. квітня 1939, помер у Честері, Па., МИКОЛА СУДЧАК, член відділу 388, у Честері, Па.

Був діяльним членом у Товаристві „Запорозька Січ" і брав усе живу участь у відділовім житті, підпомагав на кожний поклик, для добра У. Н. Союзу і для визволення з ворожих ярем нашої Неньки України.

Помер при тяжкій операції шлунка.

Походив зо села Білина Велика, повіт Самбір. Мав 64 роки. Прибув до Америки року 1903. і виїжджав на вакації до Рідного Краю два рази.

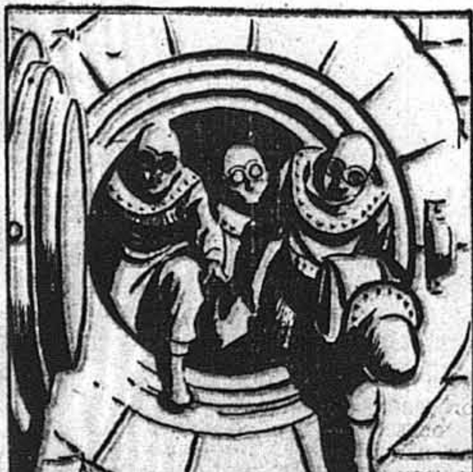
Вступив в члени Тов. Запорозька Січ в році 1917.

Похорон відбувся 18. квітня з дому жалоби при співучасти великої фамілії і товаришів Запорозької Січи.

Оставив жену вдовою і дві дочки вже замужні, а вічним спочинком остала йому земля Вашингтона.

Йосиф Бринчілевич, секр.

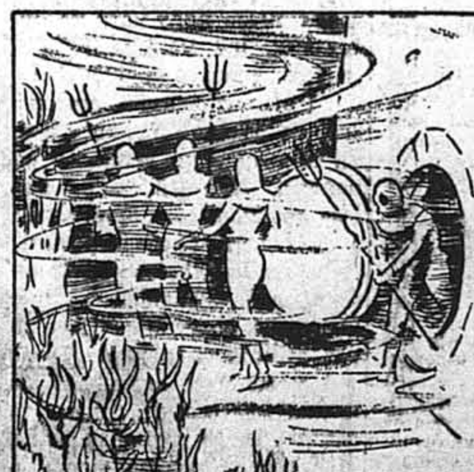
ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (88)

Як тільки королева Атка виголосила свій засуд, зараз з підводної лодки висунулись три дивовижні фігури, наче з газовими масками на головах. Це були птоми, слуги атарських жреців, що в спеціяльно злаженних нуркових одностроях майже все перебували на дні озера Горус. Вони ловили там рибу, а навіть управляли підводні городи, з дивними водними ростинами.

Без довгих церемоній птоми почали натягати на Гелену такий однострій, який вони самі мали. „Що вони думають з нею робити?" запитав Тарзан Геркуфа. „Вони візьмуть її до спеціяльної кімнати, замкнуть там і пустять тонкий струмочок води. Вода буде поволі в кімнаті підноситись, аж доки її не задушить. Це повільна смерть, страшна для тих, що мають слабі нерви".

Одягнувши її птоми повели її до підводної лодки, а опісля вивели іншим боком на воду. Почалась вандрівка по воді. Гелена бачила, як інші птоми, немов огородники на суші, пололи, обсаджували піском, та плекали водні ростини. З тих ростин атарська аристократія справляла собі вибагливі потрави. Дівчина блукала так по дні, дивуючись, що припало на її долю.

Лявак попав у розпуку. Гелена відійшла, все пропало. Його навіть денервувала балачка Тарзана з Геркуфом. „Пощо говорити? Хіба не бачиш, що все пропало?", хотів він завважити Тарзанові. Та він здержався. Скоро буде кінець. Коби скорше. Думка, що атарці можуть щось жахливого заподіяти Гелені, доводила його до божевілля. Коби скорше кінець, думав він.